

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سبزی در قرارداد های نفتی ایران

تألیف

دکتر ناصر فرشاد گهر

انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی
چاپ اول ۱۳۹۳

سرشناسه	فرشادگیر، ناصر، ۱۳۳۰ -
عنوان و نام پدیدآور	سیری در قراردادهای نفتی ایران / تألیف ناصر فرشادگیر.
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	۴۹۶ ص. : جدول، نمودار.
فروست	انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی؛ ۳۹۰.
شابک	۸-۰۹۶-۲۱۷-۹۶۴-۹۷۸-۱۸۰۰۰۰ ریال.
وضعیت فهرست‌نویسی	فیا
داشت	کتاب حاضر تحت عنوان "سیری بر قراردادهای نفتی ایران" توسط پژوهشکده امور اقتصادی در سال ۱۳۸۱ منتشر شده است.
داشت	کتابنامه، ص. ۲۸۳.
موضوع	نفت — ایران — قراردادها.
شماره افزوده	دانشگاه علامه طباطبائی
رده‌بندی دکن	۳۳۰/۲۲۲۲۸۲۰۹۵
رده‌بندی دیوید	۳۳۰/۲۲۲۲۸۲۰۹۵
شماره کتابخانه	۳۳۰/۲۲۲۲۸۲۰۹۵

انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی

شماره نشر: ۱۳۹۳

ISBN 978-964-217-۰۰۶-۸

شابک ۸-۰۹۶-۲۱۷-۹۶۴-۹۷۸

سیری در قراردادهای نفتی ایران

تألیف

ناصر فرشادگیر

زیر نظر معاونت پژوهشی دانشگاه

چاپ اول: ۱۳۹۳ شمارگان: ۵۰۰ ناظر فنی: مهندس رضا دنیوی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی

حق چاپ برای دانشگاه علامه طباطبائی محفوظ است. قیمت = ۱۸۰۰۰۰ ریال

سازمان مرکزی: تهران دهکده المپیک، تقاطع شهید همت، جنب پارک فرهنگ، صندوق پستی: ۱۵۸۱۵/۳۴۸۷

فهرست مطالب

پیشگفتار

بهره نخست:

۱	سخن آغازین
۲	کلیات
۵	آشنایی دیرینه ایرانیان با نفت
۶	پیدایش شرکت‌های چندملیتی نقش آنها در صنعت نفت
۶	پیدایش شرکت‌ها
۱۴	عملکرد شرکت‌های چندملیتی نفت
۱۸	ویژگی‌های مشترک قراردادهای امتداد

بهره دوم:

۲۳	امتيازات نفتی رویتر و دارسی
۲۵	امتياز رویتر
۲۵	چکیده
۲۶	چگونگی انعقاد امتياز
۲۸	متن قرارداد
۳۷	لغو قرارداد

پیامدهای ناشی از لغو امتیاز رویتر.....	۴۱
امتیاز داری.....	۴۳
امتیازنامهچه نفت و موم طبیعی معدنی.....	۴۷
تحلیل سیاسی حقوقی قرارداد.....	۵۲

به سوم:

قراردادهای نفتی ایران از انقلاب مشروطیت تا سال ۱۹۳۳.....	۶۱
ادب مشروطیت و نفت.....	۶۲
قرارداد ۱۹۰۷.....	۶۹
جنگ جهانی نخست و نفت ایران.....	۷۲
قرارداد ۱۹۱۹.....	۷۶
ضمائم قرارداد ۱۹۱۹.....	۷۹
واکنش در برابر قرارداد ۱۹۱۹.....	۸۰
قرارداد آرمیتاژ اسمیت با شرکت نفت ایران و انگلیس.....	۸۱
قرارداد خوشتاریا و امتیاز نفت شمال.....	۸۸
واقعه سقاخانه شیخ هادی و قتل نایب کورن آمریکا.....	۹۵
شرایط اساسی امتیاز نفت شمال به یک کمپانی معتبر متل آمریکایی.....	۹۶

بهره چهارم:

تجدید قرارداد داری ۱۹۳۳.....	۱۱۱
ویژگی ها و پیامدهای قرارداد ۱۹۳۳.....	۱۵۸
مزایای ظاهری قرارداد ۱۹۳۳.....	۱۶۹

اشکالات قرارداد ۱۹۳۳.....	۱۲۰
---------------------------	-----

بهره پنجم:

نفت ایران در پی قرارداد ۱۹۳۳ تا سال ۱۹۴۸.....	۱۳۱
بیکار آمریکایی‌ها برای کسب احتیاز نفت.....	۱۳۴
برابری و هم‌وردی شوروی در موضوع نفت.....	۱۳۵
خروج نیروهای بیگانه.....	۱۳۷
نفت و شش جنگ سرد آمریکا و شوروی در مورد ایران.....	۱۳۹
اندیش‌های بیگانگان در رابطه با دیپلماسی جنگ سرد و نفت.....	۱۴۷

بهره ششم:

ملی شدن صنعت نفت ایران.....	۱۵۷
متن قرارداد الحاقی ۱۹۴۹.....	۱۶۷
معایب و مزایای ظاهری قرارداد الحاقی.....	۱۷۲
متن قانون اجرای ملی شدن نفت.....	۱۸۵
تلگراف دولت ایران به دبیر کل سازمان ملل متحد.....	۱۹۰
سیاست آمریکا و انگلیس در ملی کردن نفت.....	۱۹۹
قرار موقت دیوان بین‌المللی دادگستری.....	۲۰۳
ورود هیأت استوکس به ایران.....	۲۰۶
شورای امنیت سازمان ملل متحد.....	۲۱۰
پیشنهاد بانک بین‌المللی ترمیم و توسعه.....	۲۱۲
قطع روابط با انگلیس.....	۲۱۴
کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ (اوت ۱۹۵۳).....	۲۱۷

بهره هفتم:

- قرارداد کنسرسیوم ۲۲۱
- قرارداد ۱۳۵۲ با کنسرسیوم ۲۴۰
- قراردادهای مشارکتی ۲۴۹
- قراردادهای خدماتی ۲۵۲

بهره هشتم:

- بازبینی قرارداد نفت ایران تا پیش از انقلاب ۲۵۵

بهره نهم:

- سیر حقوقی قراردادهای نفتی در جهان ۲۶۵
- قراردادهای امتیازی ۲۶۷
- موافقتنامه‌های مشارکت در تولید ۲۷۰
- قراردادهای مشارکت در سرمایه‌گذاری ۲۷۵
- قراردادهای خدماتی ۲۷۸

بهره دهم:

- قراردادها و قوانین نفتی ایران در پی انقلاب ۲۸۳
- محدودیت‌های قانونی ۲۸۶
- محدودیت‌های بودجه‌ای ۲۸۷
- تحریم آمریکا ۳۸۹
- میزان مخاطرات سرمایه‌گذاری در ایران ۳۹۱
- کندوکاوی در پیوند با قراردادهای بیع متقابل ۳۹۸

۲۹۸	تعاریف و حوزه فعالیت
۳۰۰	شرایط اعتبار و انقضای قرارداد
۳۰۰	شرایط انقضا
۳۰۱	حقوق و خدمات شرکت ملی نفت ایران
۳۰۲	خدمات NIOC
۳۰۲	توقف و تعهدات پیمانکار
۳۰۳	عروض، مالیات و مخارج
۳۰۳	معیارهای عمومی برای اجرای عملیات
۳۰۴	چاه‌ها، بررسی‌ها
۳۰۴	بیمه و تعهدات
۳۰۵	طرح دیدگاه‌هایی پیوند با قراردادهای بیع متقابل

بهره یازدهم:

۳۰۹	جایگاه صنعت گاز در ایران
۳۱۱	ذخایر گاز طبیعی در ایران
۳۱۳	میادین مستقل گازی
۳۱۸	میادین مستقل گازی توسعه یافته
۳۲۲	میادین مستقل گازی توسعه نیافته
۳۲۷	وضعیت تولید

بهره دوازدهم:

۳۳۵	ایران و خطوط لوله نفت و گاز حوزه دریای خزر
۳۳۹	طرح مبادله یا سوآپ

بهره سیزدهم:

۳۴۵ بررسی پیامدهای نفتی پیوستن جمهوری اسلامی ایران به سازمان تجارت جهانی

بهره چهاردهم:

۳۵۳ جایگاه نفت در اقتصاد کشور

۳۶۱ فرایند سخن

۳۶۵ پیوست اول: گزارش از جایگاه نفتی ایران

۳۸۵ پیوست دوم: پیدایش و تحول سازمان کشورهای صادرکننده گاز

۴۰۱ پیوست سوم: جایگاه سه پیش و پس از انقلاب اسلامی

۴۲۵ پیوست چهارم: مدل و اثرات

۴۶۷ پیوست پنجم: نمونه متون قابل داد و ستد در برابر توسعه میدان آزادگان شمالی

۴۷۳ کتابنامه

www.ketab.ir

پیشگفتار

الگیزه فراهم‌آوری نشر کتاب، سامان دادن به دست نوشته‌های پراکنده‌ای بود که برای دانشجویان گروه علوم سیاسی و تاریخ دانشگاه‌ها ضمن دو دهه تدریس تدارک یافته بود. این کتاب بر مبنای روش تاریخی و با بهره‌گیری از رهیافت‌های حقوقی، سیاسی، اقتصادی تدوین شده است تا دانشجویان گرامی بتوانند به سادگی مطالب را پی‌جویی نمایند. افزون بر آن کتابخانه و آرشیوهای پرشماری برای گسترش پهنه دانش علاقمندان به پرسمان‌های نفتی مهیا شده است.

در تدوین این اثر تا حد امکان سرفصل‌های منظمی شناسایی و برنامهریزی وزارت علوم، تحقیقات و فن‌آوری مورد توجه قرار گرفته و به همین جهت امیدوارم بتواند در دوره‌های کارشناسی علوم سیاسی و تاریخ و گرایش اقتصادهای نفتی (اقتصاد) کاربری داشته باشد.

افزون بر رهنمودهای دانشوران و بزرگانی که نامی از آنها نیامده است، لازم است از جناب استاد علی رستمی؛ مدیر فنی و انتشارات پژوهشکده امور اقتصادی - به سبب ویرایش دقیق علمی و فنی سپاسگزاری نماید.